

حرکت ترکیه
به سوی قدرتمند شدن

جورج فریدمن

استراتژیست

شبه‌جزیره آناتولی زمانی مرکزی از قدرتمندترین امپراتوری‌های تاریخ بود. امپراتوری عثمانی از قرن چهاردهم تا جنگ جهانی اول دوام آورد، پس از آن فروپاشید و متعاقباً توسط نیروهای بریتانیا و متفقین اشغال شد. جنبش سیاسی که در برابر اشغال مقاومت کرد، تا سال ۱۹۲۳ استقلال خود را به دست آورد و در قالب دولت‌ملت که اکنون ترکیه می‌نامیم، ادغام شد. در قرن هفدهم، امپراتوری عثمانی بالکان و جنوب شرقی اروپا، خاورمیانه و شمال آفریقا، قفقاز جنوبی، خلیج فارس، دریای سرخ و مدیترانه شرقی را کنترل می‌کرد. حاکمان آن با بهره‌گیری از یک ارتش بزرگ و توانمند برای بهره‌برداری از اختلافات و نقاط ضعف بین و درون ملت‌های این مناطق، امپراتوری را ساختند. اما پایه و اساس واقعی امپراتوری، موقعیت استراتژیک و ثبات نسبی خود ترکیه بود. به گفته مارک تواین، تاریخ تکرار نمی‌شود، اما قافیه دارد. قافیه لازم نیست به بزرگی شعر اصلی باشد و از آنجا که ترکیه موقعیت استراتژیک خود را حفظ کرده است - واقع در جنوب بالکان، شمال و غرب خاورمیانه، مجاور دریای سیاه اما عملاً با مدیریت انحصاری تنگه بسفر - این کشور پتانسیل تبدیل شدن دوباره به یک قدرت مهم را دارد. در طول حدود ۱۰۰ سال پانای امپراتوری، بزرگترین دشمن عثمانی‌ها روسیه بود که در طول تاریخ خود دوازده جنگ با آن انجام داده بودند. عثمانی‌ها دوباره در جنگ جهانی اول با روسیه جنگیدند. آنها از جنگ جهانی دوم اجتناب کردند اما خیلی زود در طول جنگ سرد به ناتو پیوستند. اما ترکیه دیگر به حفظ یک ارتش بزرگ و دائمی راضی نیست؛ بلکه در حال ایجاد یک نیروی چندجبهه‌ای و پایدار ملی است. اکنون که از روسیه سایه‌ای از تهدیدی است که زمانی بود به جای مانده، ترکیه در نزدیکی مرزهای خود فعال‌تر شده است. این کشور دارای پایگاه‌های نظامی در آلبانی، عراق، قطر، سومالی و قبرس شمالی است و در سال ۲۰۲۰، نیروهایی را برای کمک به مدیریت جنگ داخلی در لیبی مستقر کرد. همچنین به طور فعال در سوریه حضور دارد. ترکیه با حدود ۴۸۰ هزار سرباز فعال در ارتش و ۳۸۰ هزار نیروی ذخیره، دومین ارتش بزرگ در بین کشورهای عضو ناتو را دارد و پس از ایالات متحده قرار دارد. نیروی دریایی این کشور شامل ۴۵ هزار پرسنل فعال، ۱۳ زیردریایی، ۱۷ ناوچه و ۹ رزمناو است و تعداد بیشتری نیز در دست سفارش دارد. این کشور نیروی هوایی بسیار ضعیف‌تری دارد، هرچند که به دنبال اصلاح این مشکل نیز هست. بزرگترین نقطه ضعف ترکیه، اقتصاد آن است که سال‌ها رشد کرد و سپس تسلیم چالش‌های ساختاری مختلفی از جمله کاهش ارزش پول، تورم و نرخ بهره بالا شد. با این حال، این کشور از نظر تولید ناخالص داخلی اسمی، شانزدهمین اقتصاد بزرگ جهان و از نظر قدرت خرید دوازدهمین اقتصاد بزرگ جهان است. این کشور همچنین یکی از اعضای بنیانگذار گروه ۲۰ بود. بنابراین، اگرچه دولت آنکارا مشکلاتی برای حل کردن دارد، اما قادر خواهد بود آنها را از پایه‌های نسبتاً محکمی حل کند. از نظر ژئوپلیتیکی، بزرگترین مزیت ترکیه این است که هیچ‌کس در مجاورت آن تهدید محسوب نمی‌شود. تنها تهدید بالقوه - اسرائیل - آنقدر درگیر یک جنگ چندجبهه‌ای است که نمی‌تواند نگران ترکیه باشد و از آنجا که بقیه منطقه اطراف بسیار پراکنده است، آنکارا این فرصت را دارد که مستقیماً بر نتایج تأثیر بگذارد. نکته مهم این است که ترکیه تحت هیچ فشار موجودیتی برای اعمال اراده خود نیست؛ بلکه حق انتخاب را دارد که به صلاح‌دید خود بر رویادهای منطقه‌ای از نظر سیاسی یا نظامی تأثیر بگذارد. در حالی که لهستان الزامات ژئوپلیتیکی دارد، ترکیه گزینه‌های ژئوپلیتیکی دارد. چالش اصلی ترکیه بهبود اقتصاد خود است. این موضوع یک بُعد ژئوپلیتیکی دارد. عربستان سعودی ثروتمندترین کشور خاورمیانه است. همچنین یکی از آسیب‌پذیرترین کشورهای از نظر نظامی است. داشتن همزمان ثروت و ضعف نظامی، به‌ویژه در منطقه‌ای با تنش‌های مداوم و جنبش‌های درون‌ملی، پایداری ایجاد نمی‌کند. ثروت و ضعف، وضعیت خطرناکی است. ثروت می‌تواند دشمنان را بخرد، اما می‌تواند آنها را به صورت منفی جذب نیز بکند. در این میان، ترکیه در بالکان ابتکار عمل را به دست گرفته و روابط بسیار نزدیکی با آذربایجان، حفظ کرده است. بر اساس این تکامل است که من ترکیه را یک قدرت بزرگ در آینده می‌بینم. با این فرض که این کشور قادر به دستیابی به نیروی هوایی بهتری باشد و بخش صنایع نظامی رو به رشد خود و حضورش در مدار پایین زمین را حفظ کند. تا زمانی که ترکیه توسط کشورهای ضعیف‌تر و متزلزل احاطه شده باشد، می‌تواند مسیر خود را به سوی قدرت بزرگ ادامه دهد.

عکس: Getty Images

راه باریك كاهش تنش

چطور می توان مسیر بازگشت تحریم‌های فصل ۷ را مسدود کرد؟

آنچه نباید می‌شد، شد. روز جمعه، قطعنامه تمدید تعلیق تحریم‌های ایران در شورای امنیت سازمان ملل رای نیاورد و ایران یک قدم به بازگشت تحریم‌های فصل هفت منشور ملل متحد نزدیک شد. حالا تنها ۶ روز زمان باقی است تا این روند معکوس شود. گفته می‌شود که ایران مذاکراتی را با آمریکا آغاز خواهد کرد. اما زمان

کوتاه است. آیا در این شش روز اتفاقی رخ خواهد داد که روند معکوس شود؟ چقدر می‌توان خوش‌بین بود؟ و چرا برخی بدبین هستند؟ البته نتیجه رأی‌گیری قابل پیش‌بینی بود و احتمالاً منجر به اعمال تحریم‌های «اسنپ‌بک» سازمان ملل علیه ایران در ۲۷ سپتامبر خواهد شد، مگر اینکه در

هشت روز آینده پیشرفت قابل توجهی حاصل شود. از دیدگاه عملی، بعید است که تحریم‌های اسنپ‌بک تأثیر عمده‌ای بر ایران داشته باشند، زیرا روسیه و چین، که هر دو با اسنپ‌بک مخالف بودند، روابط محکمی با ایران دارند و این رابطه را بدون تغییر ادامه خواهند داد. علاوه بر این، شرکت‌های غربی پیش از این تا حد

هنوز فرصت باقی است

کلسی داونپورت

کارشناس انجمن خلع سلاح

رأی شورای امنیت سازمان ملل متحد برای بازگرداندن تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران به دلیل برنامه هسته‌ای اش، لزوماً در را به روی دیپلماسی نمی‌بندد، اما اگر ایالات متحده و ایران به سرعت برای از سرگیری مذاکرات در مورد یک توافق هسته‌ای عمل‌گرایانه و مؤثر اقدام نکنند، خطر فزاینده‌ای وجود دارد که ایران فعالیت‌های حساس هسته‌ای خود را از سر بگیرد و یک بحران نظامی جدید بین واشنگتن و تهران ممکن است فوران کند. اقدامات سازمان ملل متحد که تحت تأیید قطعنامه ۲۲۳۱ از توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ لغو شده بودند، تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران را دوباره اعمال می‌کنند، فعالیت‌های هسته‌ای این کشور، از جمله ممنوعیت غنی‌سازی، و توسعه موشک‌های بالستیک را ممنوع می‌کنند. ایران تهدید کرده است که در پاسخ، همکاری‌های اخیراً تجدید شده با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) را به حالت تعلیق در خواهد آورد.

در صورت اتخاذ یک مدیریت جسورانه و قاطع، واشنگتن و تهران هنوز هم می‌توانند از بازگشت تحریم‌ها جلوگیری کنند و خطر یک

چرخه تشدیدکننده را که دو کشور را دوباره در مسیر درگیری قرار می‌دهد، کاهش دهند.

هفته آینده، همزمان با گردهمایی سران کشورها در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، فرصتی برای دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده، وجود خواهد داشت تا یک پیشنهاد دیپلماتیک جدی برای جلوگیری از یک بحران جدید گسترش سلاح‌های هسته‌ای به ایران ارائه دهد. پیشنهاد خود ایران برای تمدید اسنپ‌بک، که ظاهراً جدول زمانی مشخصی برای بازگرداندن ترتیبات پادمان‌ها ارائه نمی‌دهد، از نظر اروپایی‌ها کافی نیست. با این وجود، صرف ارائه این پیشنهاد از سوی تهران نشانه دیگری است که ثابت می‌کند تهران علاقه‌مند به تمدید دیپلماتیک اسنپ‌بک است و دولت ترامپ باید این تمایل را بیازماید. ایالات متحده، با حمایت سه کشور اروپایی (فرانسه، آلمان و بریتانیا)، باید با پیشنهاد توافقی که موارد زیر را در بر می‌گیرد، پاسخ دهد:

- ۱- تمدید گزینه اسنپ‌بک تحریم‌های سازمان ملل به مدت ۱۲ ماه پس از انقضای اکتبر،
- ۲- تشویق از سرگیری مذاکرات مستقیم بین ایالات متحده و ایران در مورد چارچوبی جدید برای رسیدگی به نگرانی‌ها در مورد فعالیت‌های هسته‌ای ایران،
- ۳- به رسمیت شناختن حق ایران برای داشتن یک برنامه هسته‌ای صلح‌آمیز و تحت حفاظت طبق ماده چهارم پیمان منع

گسترش سلاح‌های هسته‌ای (NPT)،

۴- درخواست از ایران برای ازسرگیری فوری اجرای کامل توافق‌نامه پادمان‌های الزام‌آور قانونی خود با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی،

۵- اجرای یک تعلیق قانونی ۱۲ ماهه غنی‌سازی به صورت داوطلبانه،

۶- تقویت آتش‌بس اعلام شده توسط ترامپ در ماه ژوئن، از جمله با تعهد هر دو طرف برای خودداری از حمله یا حمایت از حمله، در حالی که مذاکرات در حال انجام است.

چنین توافقی می‌تواند توسط شورای امنیت سازمان ملل متحد تأیید شود و جایگزین قطعنامه ۱۹ سپتامبر شود که تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران را بازگرداند. تصویب یک قطعنامه شورای امنیت در این راستا، صلح و امنیت بین‌المللی را بدون به خطر انداختن منافع عدم اشاعه ایالات متحده، پیش خواهد برد. از سرگیری نظارت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و توقف موقت غنی‌سازی، در صورتی که ایران فعالیت‌های حساس به اشاعه را با نقض ترتیبات تأییدشده توسط شورای امنیت از سر بگیرد، هشدار اولیه کافی را ارائه می‌دهد.

فرصت دستیابی به چنین توافقی برای جلوگیری از تشدید تنش‌ها بر سر بازگشت سریع تحریم‌ها بسیار کوتاه است. اما حتی اگر ایالات متحده و ایران نتوانند قبل از ۲۸ سپتامبر بر سر هیچ اقدام موقت به توافق برسند، درهای دیپلماسی همچنان باز است. اگر تحریم‌های سازمان ملل متحد دوباره برقرار شوند، برای واشنگتن و تهران بسیار مهم خواهد بود که در هفته‌های آینده خویشتن‌داری کنند و بر از سرگیری مذاکرات تمرکز کنند. اگر هم ایالات متحده و